309

COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"

309

GHENNADI GOR

Marele actor Jones

MIHNEA MOISESCU

COPLEȘITOAREA AMINTIRE

Coperta-desen: N. SĂFTOIU
Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

Colecția „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Știința și Tehnica
Anul XIII
1 octombrie 1967

GHENNADI GOR

Marele actor Jones

1.

Reținindu-mă în antreu, sora-mea Ann îmi spuse cu un aer confidențial :

— Philipp, adineauri te-a căutat cineva la telefon.

— Cine ?

— Edgar Poe.

— Vreun imbecil care n-are altă treabă...

Pe fața distantă a lui Ann apăru o expresie melancolică. Expresia asta apărea ori de cîte ori îmi cam ieșeam din fire.

— Nu, zise ea abia auzit. Era o voce visătoare și surprinzător de frumoasă. Cred că era într-adevăr Edgar Poe.

— Poate mai degrabă Hemingway sau Faulkner ? Edgar Poe a murit acum mai bine de o sută de ani.

— Crezi că e posibil să aibă un omonim ?

— O fi vreun escroc sau vreun vînător de autografe. Cunoaștem noi vocile astea frumoase și visătoare !

Mi-am scos pardesiul, l-am atîrnat în cuier și, fără a o lua în seamă pe Ann, evident ofensată, am trecut în cabinet, m-am așezat la birou și m-am apucat să răsfoiesc revista „Noutăți ale fizicii".

În ușă se auzi o bătaie. Era Ann.

— Philipp, la telefon !

— Cine e ?

— Tot el.

— Care el ? Vorbește odată !

— Edgar Poe, zise Ann cu glasul gîtuit de emoție.

— Imbecilul ăla ?

Am ieșit pe sală, unde era telefonul, am ridicat receptorul și am strigat iritat :

— Alo !

O voce surprinzător de frumoasă și de melancolică zise :

— Te salut, Dudlean. Mă recunoști ?

— Nu.

— Aici Edgar Poe.

— Care Poe ?

— Autorul povestirii „Prăbușirea casei Usher".

— Lasă prostiile. Dumneata știi cu cine vorbești ?

— Știu. Cu profesorul Dudlean, autorul ipotezei lui Cronos în zigzag.

— De unde vorbești ? am întrebat, bănuind că sînt victima unei farse făcută de vreun student pe care l-am trîntit la examen.

— Nu-ți pot spune coordonatele, am auzit răspunsul. Încă n-au fost calculate.

Vocea avea o inflexiune tragică, ceea ce m-a cam derutat. Pentru o clipă, interlocutorul meu invizibil a dispărut parcă în vîltoarea timpului, după care a reapărut.

— Mă aflu în mişcare, într-o mişcare foarte rapidă, am auzit în receptor. Zbor spre dumneata, Dudlean. Unde eşti? Pentru numele lui Dumnezeu, unde eşti? Spune-mi adresa dumitale.

— Oraşul Einstein, strada Dickens 240.

— Oraşul Einstein? În ce ţară? Nu-l văd pe hartă.

— Prostule! am izbucnit. Oraşul Einstein e cel mai celebru oraş. Ignorantule! Cine eşti dumneata?

— Edgar Poe.

— Eu nu cred în învierea morţilor.

— Dudlean, de ce-mi vorbeşti aşa?

— Scuză-mă. Încep să-nţeleg. Zilele acestea am citit undeva că unul dintre cele mai mari studiouri turnează filmul biografic „Edgar Poe".

— Ce e aceea film, Dudlean? Aud pentru prima oară acest cuvînt bizar.

— Înţeleg, am zis. Vrei să te integrezi în rol. Dar ce amestec am eu in toate chestiile astea? Eu nu sînt biograf al lui Edgar Poe, sînt numai fizician.

Dorind să scap de ciudatul interlocutor, am încheiat discuţia cu o „Salutare" şi am pus receptorul în furcă.

2.

Ipoteza mea au recunoscut-o cu toţii pînă şi cei mai conservatori savanţi, dar, de fapt, nimeni n-a înţeles-o pînă la capăt.

Zeci de entuziaşti lucrau în laboratoarele lor, unii căutînd pe cale experimentală o confirmare a ideilor mele îndrăzneţe, alţii — posibilităţi tot atît de indiscutabile de a mă face de rîs şi de a demonstra totala netemeinicie a ipotezei mele.

Din rîndul tuturor acestora se remarcase un oarecare Samuel Hopes, un tehnician care se socotea un mare specialist. N-aş putea spune dacă îmi era prieten şi adept sau duşman şi detractor ascuns. Nu-mi inspirau încredere nici persoana lui, nici entuziasmul său debordant. Acest „experimentator" (din respect faţă de specialiştii autentici folosesc cuvîntul între ghilimele) şi-a îngăduit să trateze cu prea multă libertate şi într-un mod excesiv de familiar faptele istorice; făcea aceasta, chipurile, de dragul adevărului, al unui adevăr dintre cele mai complexe şi mai fanteziste. El l-a „chemat" pe nu ştiu ce scriitor care a trăit în prima jumătate a secolului al XIX-lea şi a ţinut numele acestui scriitor în taină pînă cînd experienţa avea să fie dusă la bun sfîrşit.

Mi-a venit o idee stupidă şi naivă, demnă mai degrabă de un om din paleoliticul superior decît de un savant din zilele noastre: oare nu cumva la „chemarea" acestui tehnician-inventator m-a fericit Edgar Poe cu o convorbire, trecînd peste barierele timpului? Să fi reuşit oare Samuel Hopes să realizeze un telefon capabil să facă legătura între cele două secole ca între două locuinţe?

Bunul-simţ, care a apărut pe lume, cred, odată cu primul

om de știință, îmi spunea la ureche: „Probabil că ți-a telefonat artistul care interpretează rolul marelui romantic și al tot atît de marelui scriitor de anticipații."

De altfel, nimănui nu-i plăcea să vorbească atîta despre bunul-simț ca lui Samuel Hopes. Bunul-simț era divinitatea pe care Hopes, așa cum spunea el, o slujea și căreia i se închina. Un aiurit care s-a dedicat uneia dintre științele cele mai exacte și mai rigide...

De data aceasta l-am întîlnit în vestibulul institutului. Hopes avea fața rotundă și mîinile peste măsură de scurte, disproporționate cu corpul.

— Bună ziua, Dudlean, mă salută, întinzîndu-mi mîna. Spune-mi, ți-a cerut cumva o întîlnire un scriitor celebru care a trăit în prima jumătate a secolului al XIX-lea?

— Edgar Poe?

Hopes se uită alarmat în jur, apoi clătină din cap cu un aer de repros:

— Mai încet! Numele acesta e mai bine să nu fie rostit în auzul tuturora. În afară de asta, potrivit ipotezei dumitale...

— Despre ipoteză vom vorbi cu altă ocazie. Da, mi-a cerut o întîlnire.

— Sper că nu l-ai refuzat!

— Aproape că l-am refuzat.

— Rău ai făcut! Eu l-am chemat pe scriitorul acela ca să confirm pe cale experimentală ipoteza dumitale. Trebuie să ai în vedere manierele de pe vremuri și firea susceptibilă a scriitorului. Nădăjduiesc că nu e în interesul dumitale să împiedici efectuarea unei experiențe extraordinare, nu?

— De unde puteam să știu că era el? Aveam toate motivele să presupun că e artistul care interpretează rolul titular din filmul acela biografic.

— Nu ești prea departe de adevăr, zise Hopes, făcînd un gest enigmatic cu mîna lui scurtă, ca de copil.

— Ce vrei să spui cu asta? l-am întrebat.

— Vreau să spun că el e și unul, și altul. Scriitorul și protagonistul filmului s-au contopit, alcătuind o unitate paradoxală...

— Nu s-ar putea să renunți la enigme, Hopes?

— Pînă nu se încheie experiența, nu.

Hopes se uită la ceasul de la mînă, apoi, ca și cînd nu i-ar fi acordat destul credit, la orologiul din vestibul și intră zorit în lift.

3.

Tocmai cinasem în tovărășia surorii mele Ann și ieșisem pe sală să fumez o țigară. Ann nu putea suporta fumul de țigară. Așa că, atunci cînd era ea acasă, fumam întotdeauna pe ascuns, ca un școlar.

Telefonul zbîrnîi prelung. Am ridicat receptorul.

— Alo!

— Mă ierți, am auzit vocea cunoscută, te deranjează din nou Edgar Poe.

— Care Poe? am întrebat, abia stăpînindu-mi furia. Edgar Allan Poe cel adevărat sau cel pe care-l personifică artistul Jones?

— Dumneata pe care dintre ei ai vrea să-l vezi? Cuvintele acestea au ajuns la mine parcă înfruntînd cu greu timpul și spațiul.

— Vrei să mă faci să cred în metempsihoză? Ești un escroc, un șarlatan sau un dement!

— Calm, calm, Dudlean! am auzit. Nu-ți face emoții. Îți vorbește un om care a învins timpul. Mă aflu pe aproape, Philipp. Așteaptă-mă. Mîine la ora asta am să bat la ușa dumitale.

Toată ziua următoare mi-am petrecut-o în așteptarea orei fixate. Oriunde mă aflam, mă gîndeam necontenit la el, la Edgar Allan Poe, care îmi dăduse o întîlnire trecînd peste legile timpului și ale spațiului.

Firește, era un farsor ticălos și perseverent, care voia să se amuze pe socoteala mea și în același timp pe ipoteza lui Cronos în zigzag, pe care o elaborasem. Ghinionul ipotezei mele era că a fost recunoscută mult prea repede. Aproape toți, inclusiv specialiștii, i-au înțeles esența într-un mod mult prea simplist și vulgar. Experimentatorii porniseră pe un drum greșit căutînd confirmarea unui adevăr din cele mai capricioase și paradoxale. Cred că nimeni dintre ei nu mă irita mai mult cu această obtuzitate rectilinie decît Samuel Hopes, cu mîinile lui scurte și încăpățînate.

M-a oprit din nou lîngă lift, cînd voiam să urc la laboratorul meu.

— Ți-a telefonat Edgar? mă întrebă pe un ton confidențial, apropiindu-și de mine fața rotundă. Îi mirosea urît din gură, ceea ce m-a silit să fac un pas înapoi.

— Care Edgar?

— Edgar Poe.

— Bine, dar de unde, cînd și în ce fel mi-ar fi putut telefona el sau timpul a luat-o de-a-ndaratelea?

— Și asta o spune Dudlean, autorul ipotezei lui Cronos în zigzag, ipoteză care în curînd va deveni, cu ajutorul meu, teorie! Știi de ce l-am chemat? Alții experimentatori n-au decît să-și piardă vremea cu particulele elementare; eu am riscat ceva incomensurabil mai complex, și toate astea de dragul dumitale!

— Dar mi-ai înțeles oare ideea? Tot ceea ce spui dumneata e curată aiureală.

La care Samuel Hopes (de felul lui nici sclipitor și nici manierat) îmi întinse amîndouă mîinile și zise:

— Pot să aiurez eu, dar nu mîinile mele. Mîinile mele sînt foarte lucide și perseverente, ceea ce am și demonstrat nu o dată.

Era lucrul cel mai bun pe care putea să-l spună. Într-adevăr, mîinile lui făceau întotdeauna asupră-mi o impresie puternică.

Am intrat în lift, am apăsat pe buton și m-am depărtat încet de mult prea stăruitorul meu interlocutor.

Ziua mi s-a părut foarte lungă. Deși toată ființa mea se împotrivea, mă uitam mereu la ceas, temîndu-mă să nu întîrzii la neverosimila întîlnire.

Nicicînd ca în ziua aceea nu m-am grăbit așa să ajung acasă. Ann, din fericire, lipsea. Se dusese la o prietenă, pare-se pentru toată seara, așa că eram singur.

Stăteam în cabinet și trăgeam cu urechea. Soneria de la ușă a zbîrnîit cu o întîrziere de numai două minute. Am deschis. În prag se afla un om scund, cu o față vulgară de actor de provincie, pe care se citea mulțumirea de sine. Aștepta tăcut și se uita la mine cu ochii lui mici ca de purcel.

— Pe mine mă cauți ? am întrebat.

— Da.

— Cine ești dumneata ?

— Edgar, mi-a răspuns el abia auzit.

L-am măsurat din ochi și l-am întrebat, fără a-mi ascunde ironia :

— Nu cumva Edgar Allan Poe ?

— Edgar Jones, îmi răspunse el. Interpretul rolului lui Poe din filmul biografic.

— Dumneata mi-ai telefonat ?

— Eu.

Am ridicat din umeri și l-am condus pe actor în cabinet. Nu puteam să-i închid ușa în nas, deși ispita era mare. Nu-mi plăceau ochii lui mici și întreaga lui făptură, din cap pînă-n picioare, dar mai ales nasul, un nas vînăt de bețiv și de palavragiu.

M-am mai uitat o dată la nasul lui și am zis :

— Nu semeni cîtuși de puțin cu Edgar Poe. Mă întreb cum de ți s-a încredințat acest rol.

Oaspetele se așeză în fotoliul aflat de cealaltă parte a biroului, lîngă șemineu, și-și aprinse o țigară de foi.

— Găsești că nu-i semăn ? mă întrebă cu o voce răgușită. Ingram, regizorul, e de altă părere. El e foarte mulțumit de mine. Cînd ai să vezi filmul, n-ai să mă recunoști.

— Machiajul, am zis.

— Nu, replică el fără nici o jenă. Nu e numai opera unui machior dibaci. Mai e și talentul.

— Spune-mi, ce te-a adus aici ?

— M-a îndrumat la dumneata inventatorul Hopes. Se prea poate ca el să-l fi convins pe regizorul Ingram să-mi încredințeze rolul principal. Ah, Ingram și Hopes ăsta al dumitale, mai ales Hopes, m-au dat gata !

— Dar ce amestec are în treaba asta Hopes ? Ce-l privește asta pe el ?

— E o enigmă și pentru mine. Sper că ai să mă ajuți s-o dezleg. Mi s-a spus că Hopes lucrează din însărcinarea dumitale.

— Nu e chiar așa. Hopes caută să confirme pe cale experimentală o ipoteză de-a mea. Dar a pornit pe un drum greșit.

— Nu cred, zise Jones.

— Cum poți dumneata, un actor de provincie, să emiți judecăți de valoare despre subtilitățile fizicii moderne ?

— Cînd se va termina turnarea filmului, voi fi cunoscut în lumea întreagă.

— Nu ți se pare că exagerezi ?

— Cîtuși de puțin.

Un noruleț de fum îi acoperi fața. În aceeași clipă, totul s-a cufundat în beznă. O voce mă întrebă :

— Ce s-a întîmplat ? De ce s-a făcut întuneric ?

— Nu știu. S-a ars becul, probabil. Vedem imediat.

Abia după cîteva momente mi-am dat seama că era o altă voce, nu a actorului Jones, ci a aceluia care vorbise cu mine la telefon.

De emoție, mîinile nu-mi mai dădeau ascultare. Cînd, în sfîrșit, am înșurubat alt bec, am rămas perplex. În locul lui Jones, în fotoliu ședea cu totul alt om. Acesta era într-adevăr Edgar Poe. Era o transformare nu numai psihică, dar și fizică. Mă priveau doi ochi mari, gînditori. Fața se alungise. Silueta devenise suplă.

— Dumneata ești, Jones ? am întrebat.

— Nu, mi-a răspuns o voce frumoasă, visătoare. De rîndul acesta nu mai e Jones, ci Edgar Allan Poe.

— Poe ? Edgar Allan Poe ? Cu neputinţă !

Omul surîse şi nu încercă să mă convingă. Şedea în faţa mea. Ceasul de la mînă îmi arăta că timpul nu stătea în loc şi că secundele se scurgeau, transformîndu-se în minute, înnoind într-una viaţa veşnic grăbită. Omul arbora o înfăţişare ca şi cînd n-ar fi avut nici o treabă şi nici un fel de griji nici în prezent, nici în trecut şi nici în viitor, fiind absolvit de toate îndatoririle proprii omului.

A trecut o oră. El tot stătea în fotoliu. Ce mi-a spus ? Mai nimic. A făcut două-trei observaţii insignifiante cu privire la banalitatea luminii electrice.

— Eu prefer lumina pîlpîită a luminărilor, zise. În lumea voastră sînt de neconceput un Rembrandt, un Beethoven. Totul e mult prea distinct... Şi eu sînt de neconceput aici, în lumea voastră fără umbre.

— Dar în lumea voastră ? am întrebat.

Mi-a lăsat întrebarea fără răspuns. După o pauză mult prea lungă mi-a recitat un fragment din poezia sa „Ulalume" :

Pronunţam vorbe grave şi
sobre,
Dar gîndu-mi era fără şir,
Amintirile reci, fără şir,
Nu ştiam că sîntem în octobre.
În noaptea acelei orbiri.
*Ah, o noapte cum nu-i nicăiri !**

— Am stat noi oare de vorbă ? am întrebat.

— Prea puţin, mi-a răspuns el. Oricum, între noi e un secol, Dudlean.

— Dar dumneata eşti aici, am zis eu. Pot să te ating cu mîna.

— Nu e nevoie, zise el, dîndu-mi mîna la o parte.

— Sper totuşi că nu eşti un spectru.

— Sînt mult prea gras şi prea vulgar ca să fiu un spectru. Nu-i aşa ? Zicînd acestea, îşi scoase batista din buzunar şi şi-o petrecu peste faţă, ca şi cum şi-ar fi şters machiajul.

În aceeaşi clipă se transformă iar în Jones, în plină lumină, sub ochii mei, fără a se cufunda în întuneric. Pe faţa lui vulgară juca un zîmbet plin de sine.

— Se pare că la mijloc e totuşi machiajul, am zis eu.

— Poate talentul..., îmi sugeră el.

— Talentul, talentul... Toţi rostesc cuvîntul acesta, şi de fapt nimeni nu-i cunoaşte de-a binelea semnificaţia.

— Talentul are nevoie de umbre, de obscuritate, aşa cum avea nevoie Rembrandt. Ce zici, am jucat bine ?

Nu i-am răspuns. Dacă nu fusese un truc sau o mistificare, în faţa mea stătea un geniu.

L-am condus pe Jones pînă la uşă, uitîndu-mă uluit şi circumspect la faţa lui vulgară şi banală.

4.

Samuel Hopes îmi întinse mîna lui scurtă şi plinuţă şi, apropiindu-şi confidenţial faţa de mine, mă întrebă :

— Ce zici de Jones ?

— E un mare actor, am zis.

— Eu găsesc că e o mediocritate.

— Bine, dar s-a transformat literalmente sub ochii mei în

* În româneşte de Adrian Rogoz.

Poe. N-am mai văzut astfel de transformări nici pe scenă, nici pe ecran.

— E vulgar, zise Hopes. Şi prost.

— Da, atîta timp cît era Jones, dar cînd s-a transformat în Poe...

— S-a transformat ? Nu el, ci eu l-am transformat. Potrivit ipotezei dumitale...

— Să lăsăm ipoteza pentru altă dată. Acum mă preocupă fenomenul. Cine e acest Jones ?

— Punctul de intersecţie a liniilor în zigzag. Conform calculelor dumitale...

— Destul, Hopes. Dumneata interpretezi ipoteza mea într-un mod prea arbitrar şi neglijent. Cine e acest Jones, te întreb ? Jones care a ştiut...

— A ştiut ? Nu-i vorba aici de priceperea lui. El e punctul în care s-au intersectat... Oare n-ai înţeles că în fotoliul dumitale a stat Poe cel autentic ?... Potrivit calculelor dumitale...

— Destul, Hopes, nu căuta să mă prosteşti. Aş vrea să văd filmul lui Ingram. Încercările dumitale de a-mi confirma ideile... fireşte, le apreciez. Dar dumneata ai pornit pe un drum greşit. Telefonează-i lui Ingram.

Hopes formă numărul şi strigă în receptor :

— Ingram ? La telefon Hopes. Eu şi cu Dudlean am vrea să-ţi vedem opera. Mîine ? Nu, azi, fără nici o discuţie. Peste o jumătate de oră sîntem la studiou.

Exact după o jumătate de oră eram acolo. Nu ştiu de ce, Ingram nu voia să se ocupe de noi. Spunînd că are treabă, s-a dus la secţia de montaj, însărcinîndu-l pe unul dintre asistenţii săi să ne explice ceva foarte greu de explicat în limbajul faptelor reale şi al logicii.

Samuel Hopes se aşeză în fotoliu alături de mine, cu o înfăţişare de parcă el ar fi fost principalul realizator al filmului.

— Ceea ce contează înainte de toate este perseverenţa şi tenacitatea, zise el cu un surîs enigmatic. Fără discuţie. Cu ajutorul lor am supus una dintre legile naturii şi l-am adus pe el din străfundurile trecutului.

— Te referi la actorul acesta de provincie, cu ochi de purcel ?

— Nu, la celălalt, care a trăit acum mai bine de o sută de ani.

— Iar aiurezi ?

— Bine, dar potrivit calculelor dumitale, coordonatele...

— Încetează ! N-ai înţeles absolut nimic. Ideea mea n-are nimic comun cu metafizica dumitale lamentabilă.

M-am uitat la Hopes. Un zîmbet de neîncredere îi schimonosea faţa rotundă.

— Metafizică ? zise. Ai să-ţi schimbi îndată părerea. Şi cu mîna lui scurtă mi-a arătat ecranul.

5.

— Ei, acum ce ai de zis ? mă întrebă Hopes cînd de pe ecran a dispărut ultimul cadru al filmului şi în sală se făcuse iar lumină.

— Ce-aş putea să zic ? Jones e un geniu. N-am văzut nicicînd un joc ca acesta. A fost o metamorfozare completă, actorul s-a întruchipat într-un alt om, dintr-o altă epocă. Datorită măiestriei ireproşabile a actorului, a fost readus din trecut Edgar Poe cel autentic.

Hopes rîse oarecum forţat.

— Găseşti că e de rîs? l-am întrebat.

— Ba bine că nu, răspunse el. Creatorul ipotezei lui Cronos în zigzag îmi vorbeşte de jocul unui actor, cînd la mijloc e un fenomen fizic prevăzut de propria sa ipoteză! Omul acela nu era Jones în rolul celebrului scriitor, ci Edgar Poe în persoană. O intersectare a forţelor în zigzag în punctul „J", în cazul dat actorul Jones...

— Ajunge cu vulgarizările! l-am întrerupt eu. Îmi vine să rîd cînd te apuci să-mi comentezi articolul fără a fi înţeles nimic din el. A, uite-l şi pe Edgar Jones!

Actorul şedea într-un colţ, lîngă asistent. Văzîndu-mă, mă salută cu un semn din cap. Mi s-a părut că desluşesc pe faţa lui o expresie de jenă.

— Jones, i-am strigat, dumneata ai săvîrşit o minune.

— Minunea am săvîrşit-o nu eu, zise actorul, ci Samuel Hopes. Potrivit ipotezei dumitale...

— În cazul acesta, minunea am săvîrşit-o eu, am zis. Pot deci conta pe jumătate din onorariul dumitale?

Jones era, se vede treaba, lipsit de simţul umorului, pentru că n-a înţeles gluma. Pe faţa lui apăru o expresie de îngrijorare, ca dinaintea unui ghişeu de plăţi.

În sală îşi făcu apariţia Ingram. Îşi purta sprinten corpul masiv şi frumos. Venind lîngă mine, zise:

— Teamă mi-e, Dudlean, că filmul nostru n-o să placă spectatorilor.

— De ce?

— E mult prea real şi banal. Noi am reuşit să reconstituim epoca aproape cu o exactitate de document, dar n-am putut evita monotonia, pe care spectatorul n-o suportă. Am redat viaţa unui scriitor celebru aşa cum a fost ea. Fără înfrumuseţări.

— Dar dumneata eşti mulţumit, nu?

— Cum să-ţi spun... Nu prea. În afară de asta, mă simt epuizat.

Ingram arătă cu un semn din cap spre Hopes, care discuta în momentul acela cu artistul, şi zise încet:

— Cel mai rău m-a obosit omul acesta mult prea tenace.

— Hopes? Dar ce contingenţă a avut el cu turnarea filmului?

— Îşi băga nasul peste tot. Şi întotdeauna o făcea în numele dumitale. Filmul are la bază teoria lui Cronos în zigzag, care îţi aparţine.

— Cum trebuie înţeles lucrul acesta?

— Nu eu, ci dumneata se cuvine să-mi dai unele explicaţii. Hopes s-a eschivat să le dea, invocînd extrema complexitate a teoriei dumitale, legată de reversibilitatea timpului. Pe scurt mi-a dat de înţeles un lucru curios, şi anume că rolul lui Edgar Poe îl interpreta nu numai Jones, ci şi Poe în persoană, venind în ajutorul actorului...

— Ce aiureală! Poe a murit în prima jumătate a secolului al nouăsprezecelea...

— Şi eu sînt convins de asta, dar Hopes... De altfel, nu e cazul să-i aducem reproşuri. Numai datorită tenacităţii sale l-am putut face pe Jones să realizeze o creaţie atît de bună. Asistenţii mai cred că Hopes folosea nu ştiu ce stimulatori chimici, care acţionau asupra imaginaţiei actorului. Înaintea turnării fiecărei secvenţe, Hopes nu se depărta nici cu un pas de Jones. Poate că efectul stimulatorilor...

— Mă indoiesc, am zis eu.

— Dar cum se explică altfel metamorfoza? Numai datorită talentului? Cum se explică, bunăoară, că ochii mici ai lui Jones luau forma ochilor mari şi inteligenţi ai lui Edgar Poe, că se schimba la faţă? De altfel ai putut să te convingi singur văzind filmul.

Ingram rămase tăcut. Între timp se apropie de noi Hopes, ţinîndu-l pe Jones de mină.

— Împăcaţi-ne, zise Hopes. Jones e supărat pe mine pentru că eu nu consider experienţa încheiată. Caraghios! Jones vrea să rămină Jones, nu doreşte să se transforme definitiv în Poe.

6.

Soră-mea Ann avea ghinion. Un ghinion al dracului. Toţi tinerii care-i făceau curte o părăseau la o lună sau două după ce o cunoşteau. Era ceva ce nu puteam să înţeleg. Ann mi se părea o fată drăguţă şi destul de inteligentă, inimoasă, modestă şi poate chiar devotată.

Anii treceau. Ann se ofilea pe nesimţite, îmbătrînind înainte de vreme. Nimeni dintre rude şi dintre cunoştinţele noastre nu mai credea că ea se va căsători vreodată.

Am rămas foarte surprins cînd, într-o dimineaţă, Ann mi-a spus, vădit jenată:

— Philipp, deseară va veni logodnicul meu. Aş vrea să-l cunoşti.

— Logodnicul? am bîiguit eu. Măcar să mă fi prevenit şi să fi notat pe o hîrtiuţă numele lui. Ştii că am o proastă memorie a numelor.

— Numele lui n-ai să-l uiţi. E un nume foarte cunoscut.

— Cunoscut? Cum îl cheamă?

— Edgar Poe.

— Eşti nebună! Poe a murit acum mai bine de o sută de ani.

— Se poate să fie un omonim. De altfel îl cunoşti. Ţi-a telefonat de multe ori. Cînd nu te găsea acasă, vorbea cu mine. O dată mi-a fixat o întîlnire.

— Şi tu nu l-ai refuzat?

— Are un glas atît de frumos, Philipp! Atît de visător! Nu l-am putut refuza. M-am dus la întîlnire. Simţămintele nu m-au înşelat. Este omul pe care l-am aşteptat toată viaţa.

— Stai puţin, Ann. Te lămuresc eu îndată. Acest Poe nu există. Există numai marele actor Jones, care a interpretat magistral rolul lui Edgar Poe într-un film nou, film care încă nu rulează pe ecrane. Nu-mi închipui ca Jones să continue jocul început în film.

— Nu, Philipp! Te înşeli. Nu e un actor. De altfel ai să te convingi singur chiar azi.

În vocea lui Ann am desluşit o notă surprinzătoare, care a trezit în mine simţăminte de mult înăbuşite. Ann nu era numai singura mea rudă apropiată, ci şi o fiinţă crescută de mine. Părinţii noştri au murit de timpuriu şi mie mi-a revenit într-o oarecare măsură misiunea de a le ţine locul. Cînd Ann era mică, eu eram foarte atent cu ea. Îi cumpăram haine, îi încălzeam mîncarea, o ajutăm să-şi facă problemele, o duceam la teatrul de copii şi la grădina zoologică. Mai tîrziu, acest simţămînt de răspundere şi afecţiune a slăbit.

Locul fetiței căreia trebuia să-i port necontenit de grijă l-a luat o domnișoară, și încă una cu caracter. Acum nu eu, ci ea îmi purta mie de grijă, silindu-se să mă scutească de tot ceea ce ar fi putut impieta asupra muncii mele de cercetător științific. Începînd de-atunci, m-am gîndit tot mai puțin la soarta lui Ann ; ce, puține fete bătrîne există ? Și eu rămăsesem burlac, ținînd mai mult ca la orice pe lume la viața așa cum mi-o statornicisem și nedorind de loc s-o schimb.

Vestea că Ann are un logodnic m-a îngrijorat de-a binelea. Nevoind să recunosc nici față de mine însumi că sînt un egoist înrăit, nu doream să-mi schimb tabieturile nici măcar de dragul surorii mele.

Seara, Ann a bătut încetișor în ușa cabinetului meu.

— A venit, zise ea. Dar se simte foarte jenat. Fii, te rog, atent cu el, Philipp. Te rog mult.

Mă așteptam să-l văd pe actorul Jones și nu puteam să înțeleg ce o fi găsit soră-mea la omul acesta urît, cu o înfățișare vulgară și cu niște ochi mici. Dar în locul lui Jones l-am văzut pe Edgar Poe. Da, era el. Ședea în fotoliu, cufundat în gînduri, ca în portretul din primul volum al operelor sale.

Văzîndu-mă, se ridică și-mi întinse mîna, o mînă fină.

— Între noi stă timpul, zise el încet și cu un anume înțeles, timpul și spațiul. Dar eu sînt aici, cu dumneata, Dudlean, și cu drăguța dumitale soră. Toate acestea le datorez artei inventatorului Hopes.

— Ori poate talentului actorului Jones ?

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu-mi vorbi despre acest actor ! Faptul că forțele în zigzag s-au intersectat în punctul „J", care, potrivit teoriei dumitale, s-a nimerit să fie Jones, mi se pare un miracol, chiar dacă miracolul acesta e fundamentat de logica matematică. Dar actorul acesta !... E atît de îngîmfat și de lacom ! Știi cît a cerut de la studioul de filme pentru interpretarea rolului ?

Poe tăcu brusc. A rămas tăcut timp de o oră, parcă apropiind această pauză de ceva neînțeles, așa cum era el însuși. Înainte de plecarea mea, la rugămințile bietei mele surori, Poe ne-a recitat poezia „Ulalume" :

...Și rostesc : — „Decît Diana-i mai caldă...
Zboară lin prin eteru-n suspin,
Zboară printr-un eter de suspin...
Înfruntîndu-l pe Leu, vine-naltă,
Să ne-nvăluie-n aprigi lumini —
Din culcușul de Leu ni se-nvoaltă,
Cu iubire-n priviri de lumini."
...Și mergînd înainte, se-nchise
Drumul nostru și-n față văzum
Poarta unui cavou — nou văzum.
Și spusei : — „Ce cuvinte-s înscrise,
Dulce soră, pe cripta din drum ?"
Ea răspunse : — „Ulalume — Ulalume —
E cavoul pierdutei tale — Ulalume." *

Auzindu-l recitînd, mi se părea că spațiul se deplasează laolaltă cu camera surorii mele, învăluit în pîcla cuvintelor tragice și melodioase.

Am ieșit cu simțămîntul că am visat treaz. Întorcîndu-mă în cabinetul meu, m-am plimbat în-

* În românește de Adrian Rogoz.

delung încoace și încolo, căutînd o explicație logică la tot ceea ce se întîmplase cu mine în camera surorii mele. Eram supărat pe ea și pe mine însumi pentru că am îngăduit cuiva să se joace într-un mod inadmisibil cu realitatea și cu bunul-simț și că am permis să mi se violenteze sentimentele, convingerea mea că tot ce s-a petrecut e imposibil și nelogic.

După vreo jumătate de oră, lucrurile s-au limpezit. Auzind voci pe sală, am deschis ușa și l-am văzut din nou pe musafirul surorii mele punîndu-și pardesiul și pălăria. Arăta mai scund, mai gras și mai vulgar. În locul ochilor mari și gînditori ai lui Edgar Poe, pe fața lui se deslușeau doi ochi minusculi.

M-am apropiat de el și i-am spus încet, ca să n-audă sora-mea :

— Jones !

— Da, răspunse el.

— Ce faci ? Vino-ți în fire !

— Lasă-mă să-mi joc rolul ! zise el și ieși.

7.

Articolul lui Samuel Hopes, cu un titlul de senzație — „Edgar Poe readus din trecut", a stîrnit în laboratorul meu o întreagă furtună. Elisabeth Mabb, o cercetătoare cu o fire foarte violentă, îmi zise, întinzîndu-mi revista cu articolul lui Hopes :

— Uite ce-a făcut acest șarlatan din teoria dumitale !

Am aruncat o privire pe coperta mult prea stridentă și lipsită de gust a revistei. Pe copertă era desenat un cowboy galopind. Era o revistă de aventuri, de banale povestiri fantastice și de informații pseudoștiințifice.

Articolul lui Hopes era ilustrat de două fotografii : actorul Jones în realitate și actorul Jones în film, în rolul celebrului scriitor.

— Ce zici ? întrebă Elisabeth Mabb, și buzele ei subțiri schițară un zîmbet răutăcios.

— Deocamdată nimic. Mai întîi să citesc articolul...

— Teamă mi-e ca în timpul lecturii să nu suferi un șoc.

— Nu-ți face griji. Nu sînt chiar atît de sensibil încît un articol al lui Hopes să-mi copleșească simțul umorului.

Zicînd acestea, m-am apucat să citesc articolul. Trebuie să spun că era scris cu dibăcie, de mîna unui om care, evident, știa să discute cu cititorul. Probabil că cineva dintre redactorii revistei l-a ajutat pe Hopes să-și expună ideile în așa fel încît să nu prea frapeze caracterul lor stupid și fals.

Altceva mă supăra pe mine. Hopes scria nu numai despre experiența lui dubioasă, dar și despre ipoteza mea, pe care n-o înțelegea nici el, darămite cititorii revistei.

În secolul al XX-lea s-au făcut destul de multe încercări de a înțelege și de a expune într-o manieră vulgară teoria relativității. Ipoteza lui Cronos în zig-zag, elaborată de mine, era încă și mai neajutorată. Ea n-avea nici o contingență cu legile microcosmosului ; era vorba aici de unele fenomene discrete, de particule elementare ; arătam că unele dintre acestea, descoperite recent și care nu se supuneau formelor de mișcare rotative, nu

erau afectate de caracterul unilateral al timpului.

Pentru a trezi interesul cititorilor, Hopes a început cu sfîrşitul. A făcut un fel de cronică a recentului film consacrat unui episod din viaţa lui Edgar Poe. Hopes lua peste picior laudele şi reflecţiile estetice ale cronicarilor cinematografici de la ziarele de seară în legătură cu jocul lui Jones şi cu prestigioasa lui metamorfozare în persoana celebrului scriitor.

Joc ? întreba el. Metamorfozare ? Dar de ce n-am spune adevărul, chiar dacă el lezează experienţa şi bunul-simţ ? Oricît de paradoxal este acest adevăr, de ce să-l ascundem ? Pe ecran a apărut veritabilul Poe. Da, autorul povestirilor extraordinare. El a fost smuls din epoca sa şi adus în epoca noastră, datorită unei experienţe complexe bazate pe studiile teoretice ale cunoscutului fizician Philipp Dudlean. Ca să nu solicite excesiv atenţia cititorului neobişnuit cu aparatul matematic, autorul articolului trebuie să renunţe să demonstreze noul mod de înţelegere discretă a timpului, a naturii lui în zigzag.

Experienţa efectuată în laboratorul lui Hopes a adus ceva principial nou în felul de a înţelege esenţa jocului actoricesc. Actorul nu se joacă cu realitatea, ci mai degrabă realitatea se joacă cu el. Pentru un timp, actorul devine alt om.

Articolul era lung şi eu n-am cituşi de puţin intenţia să-i redau conţinutul.

8.

Am pus revista deoparte şi am răsuflat uşurat. Lectura articolului lui Hopes semăna cu relatarea unei şedinţe de hipnotism.

— Ei, acum ce zici, dragă Dudlean ? mă întrebă Elisabeth Mabb.

— Hopes are dreptate într-o singură privinţă, i-am răspuns. În fiecare om din zilele noastre trăieşte un actor. Mă miră că Hopes, vulgar şi mărginit cum e, a ştiut să expună inteligent această idee nu lipsită de subtilitate.

— Dumneata ai remarcat ceva de ordin secundar, zise Elisabeth Mabb. Cum, nu te-a revoltat încercarea de a vulgariza şi de a denatura într-un chip banal sensul ideii dumitale fizice ? El scrie că l-a convins pe actorul Jones cum că Jones nu mai e Jones, ci Edgar Allan Poe, chemat din trecut.

— Poate că l-a convins într-adevăr, Elisabeth ?

— Dar ce drept avea s-o facă ? Din punct de vedere etic e o crimă.

— Să nu vorbim de etică, Elisabeth. Am ajunge prea departe. Eu nu văd nici o crimă în faptul că Hopes l-a ajutat pe Jones să se transpună în rolul său şi să-l joace cu talent. Dacă judecăm aşa cum judeci dumneata, ar însemna că fiecare regizor e un criminal.

— Sînt de acord, zise Elisabeth, că regizorii nu sînt nişte criminali. În orice caz nu toţi. Dar ai mai observat ceva ?

— Ce anume ?

— Pe mine mă revoltă inconsecvenţa logică a lui Hopes. La începutul articolului dă de înţeles că Edgar Poe a fost readus din trecut pentru confirmarea

pe cale experimentală a teoriei dumitale, iar la sfîrșit devine modest și explică transformarea psihologică a lui Jones ca fiind urmarea încrederii lui oarbe în teoria dumitale.

— Asta mă măgulește.

— Ei poftim, făcu pe un ton indignat Elisabeth Mabb, ești gata să-l amnistiezi pe Hopes. Și odată cu el și pe escrocul acela de Jones.

— Ești convinsă că Jones e un escroc ? Pe ce temei ?

Elisabeth lăsă întrebarea fără răspuns și pe fața ei întipări o expresie de dispreț și ironie.

Eram descumpănit. Întrebarea ce reprezintă Jones avea pentru mine o semnificație nu numai de ordin academic. Jones continua să vină în casa mea și să-l facă curte nefericitei mele surori, luînd înfățișarea lui Edgar Poe. Eu mă împotriveam cum puteam, dar el îmi spunea de fiecare dată :

— Lasă-mă să-mi fac jocul.

Și de fiecare dată, pe chipul său atît de mobil apărea expresia pe care o întîlnești pe fața unui om împiedicat să-și facă datoria.

Ann se arăta și ea nemulțumită de imixtiunea mea în viața ei intimă.

— Ești un egoist, Philipp, mă mustra. Ah, ce egoist feroce ești ! Mai înainte n-am observat asta la tine.

Ceea ce mă impresiona nu erau atît cuvintele ei, cît intonația vocii, care mă pătrundea pînă-n adîncul ființei. De fiecare dată dădeam îndărăt, copleșit de forța acestei intonații, și toleram ceea ce nu putea fi îngăduit. Actorul continua să-și facă apariția la noi în oraș. Oricît îmi băteam capul, nu puteam ghici țelul adevărat pe care-l urmărea. Ce putea el, o celebritate mondială, să fi găsit la biata mea soră ?

9.

În seara aceea am aflat ceva important. Întorcîndu-mă de la serviciu, am găsit-o pe soră-mea acasă. Judecînd după mirosul de tutun încă nerisipit, oaspetele ei abia plecase.

— Mie nu-mi permiți să fumez în camera ta, am zis, pe cînd actorului Jones i se îngăduie totul.

— El nu e actorul Jones.

— Dar cine atunci ?

— Edgar Poe.

— Lasă prostiile astea ! E caraghios ! Și mai ales ridicol ! Gîndește-te că nu ești o melaneziană din Insulele Tribriande, ci o femeie civilizată, sora unui om de știință.

— Și totuși el nu e actorul, ci Edgar Poe.

— Cu atît mai rău, am zis eu. E un echivoc înfiorător. Înseamnă că-ți face curte un spectru, ceva ce se află de cealaltă parte a realității ! ?

— Nu, el nu-i un spectru. E un om viu, extrem de sensibil, care suferă și înțelege totul.

— Nu cred ! E un actoraș care pune la cale cine știe ce mîrșăvie. Ce caută el aici ?

— Bietul băiat ! zise ea. Dacă ar auzi aceste vorbe îngrozitoare... Taci !

— „Băiatul“ ăsta e trecut de patruzeci de ani. În viața lui...

— Taci, te rog ! Dacă ai ști cît de greu îi e, cum duce dorul

epocii sale, din care l-a smuls fără milă experienţa fizică făcută de Hopes !

— Aş ! Hopes interpretează ipoteza mea într-un mod prea vulgar şi o denaturează. Înţelege odată că Jones al tău nu e o particulă elementară. Or, teoria mea cu privire la timp şi spaţiu vizează numai microcosmosul...

— Bietul băiat ! Mi-a vorbit despre teoria ta şi despre experienţa lui Hopes, experienţă care a reuşit. Şi m-a rugat să te conving să-l ajuţi să se întoarcă acolo.

— Unde ?

— În secolul al nouăsprezecelea, în care a trăit şi şi-a scris povestirile.

— El a scris unele povestiri foarte macabre, deşi a făcut-o cu mult talent...

— Şi cu toate acestea nu poate fi tratat atît de neomenos cum l-a tratat Hopes, în dorinţa de a-ţi confirma concepţia.

— Bine, Ann. Să zicem că pentru o clipă aş crede în prostiile astea... Lămureşte-mă însă de ce seamănă el cu actorul Jones ?

— Aşa ţi se pare ţie. Te-ai autosugestionat. De fapt... Fără a-şi sfîrşi vorba, Ann izbucni în plîns : Bietul băiat ! Se sufocă în lumea noastră. Iar eu mi-am dat cuvîntul că am să-l ajut.

Întotdeauna suportam greu lacrimile femeilor. Or, acum plîngea propria mea soră. Umerii îi tremurau.

— Unde-i logica ? am întrebat. Toate pentru că-l iubeşti, pe cît îmi dau eu seama.

— Da, îl iubesc. Este primul om pe care l-am îndrăgit cu adevărat. Şi de aceea te rog să-l ajuţi să se întoarcă în vremea lui, în secolul lui, la oamenii care l-au înconjurat înainte ca experienţa crudă a lui Hopes să-l fi smuls fără milă din mediul său.

— Vei fi vrînd să pleci şi tu cu el acolo ?

— Nu. Nu trebuie şi nici nu-i cu putinţă. Eu voi rămîne aici, cu tine, şi-mi voi aminti de el... Întoarce-l în lumea lui, Philipp ! Trimite-l îndărăt !

— Imposibil, Ann. Înţelege că timpul e un proces într-o singură direcţie, ireversibil. Viitorul va veni, pe cînd trecutul nu mai există şi nu se va mai întoarce niciodată.

— Dar el mi-a explicat de multe ori teoria ta cu privire la timp şi, potrivit calculelor tale, timpul nu urmează nicidecum o singură direcţie, timpul e reversibil.

— Da, Ann, dar numai în microcosmos, unde acţionează alte legi. Dacă Jones al tău ar fi o particulă elementară...

— El nu e Jones, e Edgar Poe. Şi tu trebuie să-l trimiţi înapoi. Ai să faci asta, Philipp, pentru mine.

O, dacă aş putea-o face !

Am ieşit din camera lui Ann încet, în vîrful picioarelor, ca un hoţ, fără să rostesc un cuvînt, şi m-am încuiat în cabinetul meu.

Micii vînzători de ziare strigau în gura mare :

— Ultimele ştiri ! Celebrul artist de cinema Edgar Jones a dispărut fără urmă. Se bănuieşte că la mijloc e o sinucidere !

Am tras maşina la rigolă, l-am strigat pe un băieţaş, am luat ziarul de seară şi m-am apucat să citesc. Dar ştirea cu pricina era doar cu puţin mai amplă decît reclama pe care o făcea micul vînzător de ziare. Cu mult timp înainte de a fi dispărut — spunea informaţia —, artistul Jones îşi asigura cunoscuţii că el

nu e Jones, ci Edgar Poe, victima unei experiențe de fizică, chemat din trecut pentru confirmarea unei ipoteze noi și „demente"... S-a aflat, de asemenea, că în timpul turnării filmului biografic „Edgar Poe" Jones, protagonistul filmului, lua niște stimulatori chimici, care acționau puternic asupra sferei emoționale.

Voiam să împăturesc ziarul cînd privirea mi-a căzut asupra acestor rînduri, care m-au lăsat perplex :

„Zilele acestea, la Baltimore, istoriograful literar Craneshow a găsit o povestire necunoscută și inedită a lui Edgar Allan Poe. În această povestire este vorba despre o călătorie în timp : din secolul al XIX-lea la sfîrșitul secolului al XX-lea. Citiți ziarul nostru. Într-un număr apropiat vom publica această senzațională achiziție".

POŞTA REDACŢIEI

AXINTE GHEORGHE (Caracal). Ideea aleasă merită să fie lucrată. Vă vom răspunde mai amănunțit printr-o scrisoare.

D. ȘCHEIANU (Cîmpulung Bucovina). Așteptăm să ne trimiteți povestirea.

D. C. BOTEZATU (Roman). Caricaturile trimise trebuie să fie desenate cu tuș. Mai încercați și alte poante decît aceea cu fachirul, destul de tocită.

ING. GEORGE PETRESCU (Craiova). Vă înapoiem lucrarea cu observațiile noastre.

PETRU GAVRILIU (Galați). Dintre caricaturile dv., o reținem pe cea mai elocventă prin tăcere, adică pe aceea... fără cuvinte.

C. VĂLEANU. Ne avertizați în scrisoarea dv. să nu facem greșeala de a vă publica povestirea. Vom ține seama de sfatul pe care ni l-ați dat.

TUDOR NEGOIȚĂ (București). Dintre cele trei povestiri trimise, una este admirabilă. Ghiciți care? Treceți pe la redacție.

GHEORGHE SURU (Caransebeș). Ne bucură faptul că v-a cucerit genul SF pe care sperăm că-l veți cuceri la rîndul dv. Mai pe larg vă răspundem epistolar.

MIRELA și DAN BRÂNZEI (Iași). Ideea pare interesantă, dar acțiunea, destul de anemică, e înecată în tehnicismul nesfîrșitelor dialoguri, în care termenii complicați se repetă pînă la exasperare.

GHEORGHE GÂNESCU (Craiova). Nu ne îndoim de talentul dv., dar povestirea trimisă e încă nebuloasă și nu ne convinge de ideea pe care ați dorit s-o transmiteți. Deși vreți să pledați pentru superioritatea omului asupra mașinii, stilul omului este pueril, în vreme ce al robotului e mult mai inteligent, iar uneori are chiar strălucire.

MIHNEA MOISESCU

COPLEŞITOAREA AMINTIRE

REZUMATUL CAPITOLELOR PRECEDENTE

În sanatoriul unde se afla din cauza unui accident suferit în timpul salvării unor astronauţi, Sav Aţiu primeşte vestea că i s-a decernat titlul de „Erou al Umanităţii Terestre". Refuză însă titlul şi oamenii aşteaptă cu înfrigurare explicaţiile prin care Sav promisese că o să lămurească atitudinea sa atît de neobişnuită. Şi în faţa milioanelor de telespectatori, Aţiu povesteşte întîmplări petrecute cu mulţi ani în urmă, în tinereţea sa. Povesteşte cum a întîlnit-o pe Liona, cum s-a îndrăgostit de ea şi a încercat să fugă de această dragoste. De la prima lor întîlnire a trecut aproape un an pînă a revăzut-o. Amîndoi făceau parte din cea dintîi expediţie care trebuia să dezlege taina aşa-ziselor „centuri de perturbaţii audio-video" din Cosmos. Sav, convins că dragostea ar fi doar o piedică în calea scopurilor majore, ştiinţifice, pe care le urmărea, păstrează o rezervă duşmănoasă faţă de Liona.

(URMARE DIN NUMĂRUL TRECUT)

De peste patruzeci şi opt de ore zburau cu viteză redusă prin centura de perturbaţii audiovideo. În tot acest răstimp nu închiseseră o clipă ochii. Interesul cercetărilor pe care le efectuau silise oboseala să se retragă în cine ştie ce ascunziş al trupului, învinsă parcă, dar, de fapt, aşteptînd scurgerea orelor în care acumula forţe pentru un atac decisiv. Şi cînd acest atac se dezlănţui, Liona nu putu să-i reziste. Fără să-şi dea seama, se prăbuşi în somn ca într-o prăpastie. Fotoliul în care stătuse pînă atunci se transformă automat în pat, trupul lunecîndu-i lin într-o poziţie odihnitoare. Sav o vedea pentru prima oară dormind. O privi prelung, aşa cum nu îndrăznise s-o privească niciodată pînă atunci. Şi i se păru că descoperă o nouă Lionă. Era aceeaşi şi totuşi alta decît cea pe care o zărise în Palatul Tinereţii, aceeaşi şi totuşi alta decît cea care respingea cu o glumă insistenţele admiratorilor de pe navă, aceeaşi şi totuşi alta decît cea care lucrase alături de el ore în şir cu o concentrare, cu o dîrzenie care îi asprea chipul şi-i imprima pe buze un uşor rictus. Acum, dormind, faţa ei, complet destinsă, căpătase un aer atît de copilăresc încît Sav se trezi amintindu-şi primele note dintr-un cîntec de leagăn pe care i-l cînta bunica. Dar privirea îi lunecă apoi pe sînii ce se conturau sub bluza bine întinsă, ca un strigăt de tinerească provocare. Şi gura cărnoasă, întredeschisă doar atît cît să se zărească foarte puţin dinţii, o albă fulgerare, îl sili pe Sav să-şi dea mai bine decît oricînd seama că

Liona era femeia care l-ar fi putut determina să nu mai fie el, cel dinainte, el „savantul absolut" în devenire. că era cea care ar fi putut introduce în „ortografia vieții sale" „uriașul semn de întrebare al dragostei".

Avu și de data aceasta sentimentul că ar trebui să fugă, să se ascundă, să se închidă undeva, măcar în el însuși. Dar gura ce-l îmbia cu o chemare mută și totuși auzită de întreaga lui ființă îi aminti cuvintele lui Ravat: „De noi înșine e greu să fugim". Și acum i se părea că pe buzele fetei ar putea regăsi o parte din el însuși, poate o parte din tinerețea tumultuoasă pe care o strunise aproape pînă la sufocare.

„De noi înșine e extrem de greu să fugim și în majoritatea cazurilor e și absurd".

Păși spre Liona pe vîrfuri, ca un hoț. Își apropie încet de tot obrazul de obrazul ei, mînat de o uriașă dorință de a se regăsi întreg, așa cum voise și totuși refuzase cu încăpățînare să fie. Dar fata scăpă pe neașteptate un scîncet prelung, ca un copil care visează urît și Sav încremeni la cîțiva centimetri de gura ei, apoi se ridică brusc, se retrase. Gînduri contradictorii se repezeau în creierul lui, așa cum se reped vînturile unele în altele la răspîntii și se sparg și se prefac în vîrtejuri haotice. Se acuză de lașitate pentru că nu îndrăznise s-o sărute, dar în clipa următoare își spuse că lașitate ar fi fost să-i fure un sărut prin somn. Se acuză că își pierduse stăpînirea de sine ca să-și răspundă imediat că, în acest caz, „stăpînirea de sine" era doar lipsă de sinceritate, mijlocul de a-și înăbuși adevăratele simțăminte. În urma acestui zbucium i se așternu în suflet liniștea, o liniște tulburătoare, liniștea resemnării, căreia ar fi vrut să i se împotrivească și totuși nu i se mai împotrivi.

„De noi înșine e foarte greu să fugim și în multe cazuri e și absurd". Cunoșteam această frază înainte să mi-o fi spus Ravat, dar abia acum îi înțelegem pe deplin adevărul, mărturisi Sav nenumăraților săi auditori. Liona și-a dat, desigur, seama de brusca transformare a atitudinii mele față de ea. Nu mă mai închideam în tăcerile îndîrjite de pînă atunci, nu mai eram capabil să-mi căptușesc glasul cu sunetul metalic pe care îl foloseam înainte cînd îi adresam cele cîteva cuvinte strict necesare. Liona a avut însă tactul să nu se arate nici o clipă surprinsă și a început să se poarte cu mine cît se poate de degajat, așa cum te porți față de un vechi prieten. Asta mă ajuta să alung sentimentul de ridicol care îmi dădea tîrcoale la gîndul că am ajuns un biet îndrăgostit ca oricare altul, ba și mai rău, pentru că nici măcar n-aveam curajul să-mi mărturisesc dragostea. Cercetările pe care în timpul zborului le-am efectuat asupra „centurii de perturbații" au fost sterile.

N-am putut nici măcar presupune care era cauza sau cauzele ce determinau denaturarea totală a sunetelor și transformarea imaginilor tele într-un amalgam de pete cenușii. După cum știți, chiar și astăzi problema e rezolvată doar parțial...

Micul satelit — ținta călătoriei — avea un aspect ciudat, cu totul deosebit față de atîtea alte planete și asteroizi cunoscuți de

Sav și Liona. O vălurire nefirească a întregii sale suprafețe crea celor doi pămînteni senzația că au naufragiat în mijlocul unui ocean care și-a împietrit, cu perfidie, valurile ca apoi să le repeadă asupra lor într-o neașteptată și năprasnică lovitură. Dar surpriza omului de știință în fața unor aspecte necunoscute ale naturii este, în majoritatea cazurilor, generatoare de ipoteze. Liona fu prima care, privind nesfîrșitele valuri de piatră ce se legau unele de altele în mod neregulat și totuși obsedant de uniform, se trezi șoptind :

— Suprafața acestui satelit a fost parcă supusă unei fantastice temperaturi care...

— Care a topit rocile, transformîndu-le într-o mare de lavă, continuă Sav. Nu-i așa ?

— Da, într-o mare de lavă, ale cărei valuri, în urma unei bruște scăderi a temperaturii, au încremenit pentru totdeauna. Temperatura aceea extraordinară a fost creată probabil de o explozie, poate de explozia care a sfărîmat planeta Six. Six era...

— Mulțumesc, nu trebuie să-mi „șoptești", cunosc lecția, o întrerupse Sav. Six era o planetă pe care voi, astroarheologii, bazîndu-vă pe cea mai perfecționată metodă științifică pe care o aveți la îndemînă, fantezia, socotiți că era locuită de ființe raționale, cu o înaltă civilizație.

— Mă bucur că faci eforturi să ai umor, chiar dacă rezultatele nu sînt cele scontate. De multe ori... intenția contează ! Dar ar trebui să știi că pentru omul de știință și fantezia e o hrană a minții.

— În proporția în care o folosiți voi, astroarheologii, e mai curînd somniferul rațiunii.

Liona rîse, dar apoi se încruntă brusc și întrebă :

— Sper că glumești și nu ai cu adevărat o asemenea impresie despre astroarheologi.

— Chiar dacă aș avea, n-ar trebui să te superi. În primul rînd ești doar specialistă în astrocomunicații.

— Află că eu mă consider în primul rînd astroarheolog.

— Tii ! Și începusem să te socotesc om de știință !

— Așa ? ! Îți voi dovedi că și în calitate de astroarheolog pot să te bombardez cu argumente științifice pînă o să ceri pace cu umilință. În primul rînd ; Six era la o depărtare de astrul care-i furniza lumină și căldură...

— Mă predau ! Sînt un om pașnic și mă predau înaintea ostilităților, mai ales că, în general, cunosc teribilele arme științifice pe care le poți arunca în luptă !... Deci presupui că o explozie de proporții fantastice a sfărîmat planeta ?

— Da... Poate că ființele raționale de pe Six n-au mai fost capabile să stăpînească forțe pe care ele însele le inventaseră.

— Un război atomic de largi proporții ? Să știi că în calitate de autor științifico-fantastic n-ai primi premiu pentru originalitate. Această temă a fost arhifolosită de multă vreme.

— Numeroase ipoteze „fantastice" și-au confirmat valabilitatea cînd au fost judecate în raport cu realitățile obiective noudescoperite

— Mă rog... Atunci poate că ești capabilă să lansezi o ipoteză, fie chiar fantastică, în legătură cu „centura de perturbații".

— Deocamdată nu... În acest domeniu prefer să pornesc pe o cale mai bătătorită şi deci mai apreciată de tine: pe calea cercetării, a experimentului.

— În sfîrşit, se redeşteaptă omul de ştiinţă! Era şi timpul.

— Discuţiile noastre deveneau adesea îndîrjite, îşi continuă Sav povestirea, se năşteau din argumente contradictorii. Foloseam uneori chiar şi argumente în care nu credeam, numai din dorinţa de a o vedea pe Liona înflăcărîndu-se — ochii ei căpătau atunci o strălucire cum nu mi-a mai fost dat să văd —, numai din dorinţa de a o auzi combătîndu-mă cu o competenţă care mă încînta. Cred că o contrazicem însă şi dintr-un alt motiv; voiam să-mi creez iluzia că nu fac parte dintre acei îndrăgostiţi gata oricînd să dea dreptate iubitelor numai ca să le fie pe plac. Poate că era o ultimă picătură din fosta îndîrjire cu care încercasem să mă opun dragostei. Dar aceste discuţii nu făceau altceva decît să-mi descopere din ce în ce mai clar al doilea chip al Lionei, cel spiritual, de care m-am îndrăgostit la fel de mult. Mă lăsam tot mai des purtat de fantezia ei, care mă lansa într-o lume extraordinară, în lumea de pe planeta Six. Omul de ştiinţă, trecut acum în umbra îndrăgostitului, se revolta cînd fantezia mi se părea prea ruptă de o realitate cît de cît posibilă. Era însă o biată „revoltă în genunchi". Dar iată că într-o zi scepticul om de ştiinţă din mine a trebuit să-şi plece fruntea...

Tocmai terminaseră interceptarea unei emisiuni transmisă de pe nava-bază. Şi de data aceasta recepţia fusese cu totul nesatisfăcătoare.

— Şi cînd mă gîndesc că profesorul Ravat îşi punea atîtea speranţe în această transmisie! Nădăjduia că supratranslaserul său va putea „sparge", cît de cît, centura de perturbaţii. Şi cum nouă ne lipsesc mijloacele să-i comunicăm imediat rezultatul, o să mai treacă şase zile pînă să afle adevărul. Speranţe prelungite, deziluzii înzecite... Tii! M-am năucit de tot dacă am ajuns să vorbesc în versuri! Dar cum să nu fii năucit cînd ai de rezolvat...

— Atenţiune!... Atenţiune!... Transmite Durdulea... Transmite Durdulea... Veniţi în zona S.K.... Veniţi în zona S.K.... Am găsit ceva interesant... Am găsit ceva interesant.

„Durdulea" era robotul explorator. La plecarea de pe nava-bază se numea R.C. tip 12. Dar Liona îl rebotezase. Era un robot sferoid, care se deplasa cu uşurinţă pe orice relief datorită unui sistem de circulaţie antigravitaţional de curînd descoperit. Constructorul nu găsise necesar să-i dea o înfăţişare cît de cît omenească. În schimb, creierul său electronic autoperfectibil era prevăzut cu un sistem de vorbire. În timp ce zburau prin centura de perturbaţii, Liona găsise totuşi că R.C. tip 12 seamănă cu un băieţandru durduliu şi încercase să-şi argumenteze impresia:

— Antenele pot fi socotite... urechi, celula foto, ochii...

— Un singur ochi?! o întrerupsese Sav. Atunci socoteşte-l mai curînd un pui de ciclop.

— Şi, cu puţină fantezie, microradarul ar putea fi socotit... nas, continuase Liona imperturbabilă.

— De ce nu rît ?! De ce nu trompă ?! Cred că-ţi trebuie extrem de multă fantezie ca să găseşti acestei sfere un pic de înfăţişare omenească.

— Am impresia că nu prea cunoşti pictura secolului XX, replicase ironică Liona. Altfel ţi-ai aminti cum îşi reprezentau unii artişti semenii. Fantezia lor o depăşea cu mult pe a mea... Întorcîndu-se apoi spre robot, întrebase rar : Cum te numeşti ?

— R.C. tip 12.

— Nu ! De astăzi te vei numi... Durdulea, spusese ea cu cel mai dulce glas.

— Durdulea... Durdulea... Nu e nume de om ?

— Un fel de nume... Mai curînd o poreclă... o alintare...

— Ce înseamnă „poreclă" ? Ce înseamnă „alintare" ? Trebuie să ştiu, trebuie să mă autoperfecţionez.

— O să-ţi explic mai tîrziu. Deocamdată e important să ştii că de astăzi te vei numi „Durdulea".

— E un nume de om... Eu mă numesc R.C. tip 12... Eu sînt robot...

— Ba, în primul rînd, eşti un încăpăţînat, începuse să se enerveze Liona, mai ales că-l vedea pe Sav rîzînd pe înfundate. Ascultă..., încăpăţînatule ! mi-ar plăcea să te socotesc prietenul meu. Dar măcar numele să-ţi fie omenesc. Tu n-ai vrea să te socotesc om ?

— Eu sînt robot. Eu trebuie să ştiu mai multe decît un om, pentru că am creier electronic cu autoperfecţionare.

— Încrezutule ! Urîtule ! Urîtule ! îl apostrofase Liona.

— Un robot nu trebuie să fie frumos. Un robot trebuie să fie practic, replicase R.C. tip 12 cu vocea lui fără inflexiuni.

— Aşa ?! Eu îţi fac cinstea să-ţi propun prietenie şi tu eşti obraznic ?! Ei bine... Atunci îţi poruncesc ca de acum înainte să răspunzi la numele Durdulea ! Îţi poruncesc, ai înţeles ?!

— Am înţeles, repetă robotul, de data asta cît se poate de supus.

— Poftim ! Cît i-am vorbit frumos s-a încăpăţînat şi acum...

— Foarte explicabil, replicase Sav abia stăpînindu-şi rîsul. E programat ca atunci cînd i se spune „îţi poruncesc" să se supună fără comentarii.

— Ştiu... Ca să vezi ; cînd oamenii au încetat să mai folosească, vorbind între ei, cuvîntul „poruncesc", l-au impus roboţilor ! Da, e necesar uneori ca roboţii, chiar cei cu creiere ultraperfecţionate, să execute comenzile oamenilor fără să le mai cîntărească, totuşi aş prefera să nu mi se mai ivească ocazia să-i spun lui Durdulea „îţi poruncesc". E un cuvînt care îmi amărăşte gura...

— Veniţi în zona S.K.... Veniţi în zona S.K.... îşi repeta acum robotul chemările. Am găsit ceva interesant... Aduceţi un perforator...

Sav şi Liona sosiră curînd în zona indicată, pe care nu apucaseră încă s-o cerceteze. Aci, valurile care acopereau suprafaţa satelitului erau mult mai mici, ba, pe unele porţiuni, terenul era aproape complet neted. S-ar fi putut presupune, ţinînd seama de

ipoteza Lionei, că în această parte a planetei Six efectele exploziei fuseseră oarecum mai reduse.

— Ce ţi s-a părut aşa de interesant, Durdulea? Pentru ce ne-ai chemat?

— Aici, sub mine, se află săpată o galerie.

— O galerie naturală, un fel de peşteră poate, spuse Sav.

— Nu cred. Pereţii ei sînt prea netezi, e prea perfect cilindrică.

— Eşti sigur?! exclamă Liona cu glasul gîtuit de emoţie.

— Sînt un robot explorator utraperfecţionat. Nu pot să mă înşel. În locul acesta galeria se află la o adîncime de un metru şi şaizeci de centimetri. În alte locuri, stratul de roci de deasupra ei variază, dar nu mult.

— Şi n-ai găsit nici o intrare?

— Am cercetat. Nu există nici o intrare. Folosiţi perforatorul.

Pregătind perforatorul atomic, Sav încercă o glumă, spre a-şi stăpîni astfel emoţia care începuse să-l domine:

— Dacă se dovedeşte că te-ai înşelat, îndrept perforatorul spre tine şi într-o clipă nu mai rămîne nimic dintr-un robot încrezut. Bagă de seamă, Durdulea!

— Eu nu mă sperii. Roboţii nu cunosc frica de moarte. Oamenii se tem mereu pentru viaţa lor.

Sav nu-i mai acordă atenţie. Perforatorul atomic făcu repede o gaură cu raza de optzeci de centimetri, dar adîncă numai de un metru şi şaizeci, deşi, ţinînd seama de indicaţiile robotului, Sav reglase aparatul pentru o adîncime de doi metri şi jumătate. Pe fundul gropii se vedea o porţiune dintr-o placă argintie, curbată. Părea o bucată dintr-o uriaşă conductă.

— Aşa ceva nu poate fi făcut decît de nişte fiinţe raţionale! exclamă Liona, cu ochii lucind ca de friguri.

— Să nu folosim afirmaţii categorice. Poate că e numai filonul unei roci necunoscute de noi. În univers, natura prezintă forme infinit de variate.

— Acolo se află galeria, interveni robotul.

— Mă rog... Să zicem că e aşa... Ce facem? Perforăm în continuare?

— Altă soluţie nu văd, şopti Liona cuprinsă de o nerăbdare chinuitoare.

Sav îndreptă iarăşi perforatorul spre fundul gropii. Mări treptat, pînă la maxim, forţa de perforare. Suprafaţa argintie deveni orbitor de strălucitoare, dar nu cedă cituşi de puţin.

— Extraordinar! Nici cel mai grozav aliaj fabricat pe Terra n-ar fi rezistat în aşa măsură! E suficient ca să ne dăm seama la ce nivel tehnic ajunseseră fiinţele raţionale de pe Six! revărsă Liona cuvintele ca pe un torent al entuziasmului. Acum sper că nu te mai îndoieşti de existenţa acelor fiinţe.

— Aş prefera să-ţi răspund după ce vom pătrunde în galeria de care vorbeşte robotul. Dar cum să pătrundem?!

— Trebuie să existe totuşi pe undeva vreo intrare, pe care or fi acoperit-o după explozie valurile rocilor topite.

— Să zicem... pentru că altă ipoteză n-avem la îndemînă... E necesar deci să „dezvelim" parţial această presupusă conductă pe

toată lungimea ei. Poate că vom da de o intrare. Durdulea, indică-mi direcția în care înaintează „galeria".

Robotul începu să se deplaseze încet de tot, în linie dreaptă, iar Sav îl urmă acționînd perforatorul. Nu după mult timp săpase un șanț lung de opt sute șaizeci de metri. Descoperise amîndouă capetele „galeriei", fără să dea însă de vreo intrare. Cei doi pămînteni priveau neputincioși, de pe baza șanțului, uriașul șarpe strălucitor pe care îl dezgropaseră în parte. La un moment dat Liona exclamă :

— Cît aș dori să pot pătrunde în tunelul ăsta de argint !

Nici nu-și termină bine cuvintele, și în „tub", chiar în dreptul lor, începu să se caște o gură perfect rotundă. Nu se deschidea o ușă sau o trapă, ci materia argintie se contracta parcă, retrăgîndu-se în ea însăși și creînd astfel golul. Acum, în lumina care pătrundea de afară, se zărea o porțiune din pereții curbați ai „tunelului" și din „podeaua" plată. O bună bucată de vreme, pămîntenii rămăseseră înmărmuriți de uimire. Apoi strigătul Lionei țîșni parcă din întreaga ei ființă :

— Cobor !

Apucînd-o cu putere de braț, Sav spuse cu fermitate :

— Întîi trebuie să intre robotul. E o precauție elementară. Hai, Durdulea ! Cercetează galeria și vezi dacă pe oameni i-ar putea pîndi vreun pericol.

Robotul coborî. Imediat materia argintie se uni, fără să mai lase din deschizătură nici cea mai mică urmă.

— Te pomenești că n-o să-l mai vedem niciodată pe Durdulea ! Ce crezi ?

În loc să răspundă, Liona privi fix o porțiune din tubul argintiu și în locul acela se deschise o nouă intrare de aceeași formă și dimensiuni cu prima.

— Minunat ! Extraordinar ! țîșni torentul de entuziasm al fetei. M-am gîndit numai că vreau să pătrund și... N-am rostit măcar un cuvînt !

Mai încercară de cîteva ori valabilitatea „metodei" și se dovedi că, într-adevăr, „cheia" gîndului și a dorinței intense putea deschide în materia argintie și alte „guri", dar numai spre extremitățile „tunelului". De îndată ce se deschidea o intrare, cea dinainte se închidea simultan. Într-un tîrziu, Sav rosti îngrijorat :

— De ce o fi întîrziind Durdulea ? Pînă acum putea să cerceteze tunelul de cîteva ori. Să i se fi întîmplat ceva ?!

Încercă să ia legătura cu robotul prin radio, dar nu primi nici un răspuns. Existau doar două ipoteze : ori lui Durdulea i se întîmplase ceva foarte grav, ori pereții argintii ai „tunelului" erau impenetrabili pentru undele sonore. Încordarea pămîntenilor creștea clipă de clipă... Deodată Liona exclamă :

— Dacă Durdulea așteaptă în locul pe unde a intrat ?! Acolo nu mai există nici o deschizătură. Și cred că materia asta argintie nu se supune decît dorinței, gîndurilor unor ființe cugetătoare.

Presupunerea se dovedi adevărată, și robotul, țîșnind din „tunel", începu imediat să raporteze :

— În galerie nu-i pîndește pe oameni nici un pericol. Galeria e împărțită în o sută douăzeci de încăperi. În ele...

— Mulțumesc, ne-ai comunicat ce era important. Restul o să vedem singuri, pentru că acum o să coborim și noi. Nu-i așa, Sav ?

Intrebarea suna mai curind a ordin.

— Să coborim, consimți Sav, cuprins și el de nerăbdarea de a cerceta misteriosul „tunel". Durdulea, intri tu primul și mergi inaintea noastră !

Coborîră toți trei. Intrarea prin care trecuseră se închise imediat și cîteva clipe rămaseră într-o beznă deplină. Apoi pereții galeriei începură să radieze o lumină verzuie, suficient de puternică pentru a se putea distinge orice lucru, orice detaliu cît de mic. Puteau înainta cu ușurință, galeria avînd peste doi metri înălțime. O bucată de vreme, nimic deosebit nu le atrase atenția, dar apoi se treziră în fața unui perete sau, mai corect spus, în fața unei draperii făcute din același material argintiu. Liona și Sav se opriră. Robotul continuă însă să înainteze și trecu prin draperie — care se închise imediat în urma lui — ca printr-o pînză de apă. Pămîntenii îl urmară și, despicînd perdeaua argintie, avură pentru cîteva secunde senzația că mîini nevăzute le mîngîie trupurile. Se treziră într-o încăpere mare, delimitată de două „draperii" identice. O porțiune a unuia dintre pereții curbați lumina mai puternic. Acolo se afla un desen — de fapt un fel de mozaic —, pe care pămîntenii îl priveau îndelung, fără să-i poată descifra sensul.

Intr-un tîrziu, Liona șopti, de parcă s-ar fi temut să nu spargă cupola tăcerii sub care erau prinși :

— Știi cu ce seamănă ? Cu sculptura de pe Poarta Sărutului a marelui Brâncuși. Da, da, seamănă... Să fie tot un simbol al dragostei ?

— S-ar putea... Cine știe...

Atenția le fu atrasă apoi de o mică sferă cenușie, așezată pe un postament scund, care părea cioplit dintr-o uriașă piatră de smarald. Liona luă sfera mai înainte ca Sav s-o poată opri. Nu se întîmplă însă nimic deosebit.

— Ce-o fi asta ? ! îngînă ea.

— Hm... Conform celor învățate încă din copilărie s-ar zice că e o sferă. Dar cine știe ce-o fi reprezentat în concepția fenomenalilor tăi sixtieni...

— Vasăzică acum recunoști că au existat ?

Sav ridică din umeri și nu răspunse.

— Trebuie să aibă un secret, altfel de ce i-ar fi făcut onoarea s-o așeze pe un postament atît de frumos ? !

— Poate că este doar un simbol, presupuse el.

— Poate...

După o tăcere prelungită, o tăcere atît de profundă încît putea fi ascultată ca o muzică, Sav întrebă :

— Spune drept : nu ți-e puțin frică ?

— De ce n-aș recunoaște ? Imi este.

De-abia fuseseră rostite aceste cuvinte, și sfera se lumină brusc. Părea că lumina țîșnește din centrul ei, dînd materialului cenușiu o transparență de cristal, un cristal de culoare rubinie. Speriată, Liona scăpă sfera, care, lovindu-se de „podea", făcu un

salt, apoi altul și altul și se reașeză pe postament. Acolo își recăpătă opacitatea, culoarea cenușie.

— Iată o nouă „minune" a sixtienilor, îngînă Sav.

— Ce-o fi determinat luminarea sferei ?! În ce scop se luminează ?! Să fie un avertisment ?! Care...

— Ajunge, Liona! Vrei ca semnele de întrebare să ne copleșească ?! Mai bine să ne gîndim cum am putea tăia o cărăruie prin hățișul lor... Să ne gîndim... ce-a determinat luminarea sferei... Să reconstituim momentul... După ce-am privit-o amîndoi cu mare atenție, în tăcere, te-am întrebat: „Nu ți-e puțin frică ?"... Și tu ai răspuns... „De ce n-aș recunoaște ? Îmi este !"

— Da, da... „De ce n-aș recunoaște"... „De ce n-aș recunoaște..." Hm... „re-cu-noaș-te"... Cuvîntul acesta... Oare... Liona, ia, te rog, din nou sfera !

Fata îl ascultă, deși înainte să apuce ciudatul obiect avu o clipă de șovăială.

— Ești uimită de ceea ce vezi aici ? veni brusc întrebarea lui Sav.

— Desigur ! răspunse ea spontan. În aceeași clipă, sfera se lumină. Cu toate că mîna începuse să-i tremure, Liona n-o mai scăpă. După scurt timp, sfera redeveni cenușie.

— Ce părere ai ?! exclamă Sav, vădit satisfăcut.

— Parcă înțeleg și eu despre ce e vorba... Sfera este probabil un... detector de adevăr...

— Mde... Cred că noțiunea „adevăr" e prea vastă, prea abstractă ca s-o putem folosi în acest caz. Mai degrabă aș numi sfera : „detector al autenticității sentimentelor"... Construcția acestui „detector" sau „verificator" este însă extraordinar de simplă !... Dar... să mai experimentăm ! Să mai experimentăm ! se înflăcără Sav. Uite, o să-ți pun aceeași întrebare și tu să răspunzi... printr-o minciună.

— Bine.

— Liona, ești uimită de ceea ce vezi aici ?

— Nu, de loc.

Aspectul sferei nu se schimbă.

— Cred că, cel puțin în parte, misterul ni s-a dezvăluit !

— Totuși ar trebui să mai experimentăm ca să ne convingem pe deplin, propuse Liona, aruncîndu-i o scurtă privire în care scînteia o luminiță deosebită, pe care el însă n-o observă. Acum ia tu sfera și-ți voi pune o întrebare.

— Ce întrebare ?

— Să zicem... Vrei ca expediția noastră să reușească ?

— Perfect ! Sav luă sfera, întinse brațul într-un gest teatral și spuse patetic : Verifică-mi curățenia inimii, o, Zeiță a Adevărului !

— Sav... mă urăști ? veni neașteptata întrebare a fetei.

— Ce vorbă-i asta ?! Cum să te urăsc ?! Știi bine că nu...

Sfera căpătă imediat transparență de cristal.

Pe Sav îl săgetă un gînd : Și dacă acum întreabă : „Mă iubești ?"

Cu o mișcare grăbită așeză sfera pe postament și încercă un protest nehotărît :

— Altceva... era vorba... să mă întrebi...

Liona îl învălui într-o privire pe care el nu i-o cunoscuse pînă atunci, o privire ce-l făcu să-și simtă parcă bătăile inimii undeva în gîtlej. Apoi fata, luînd sfera, îl îndemnă în șoaptă:

— Pune-mi și tu o întrebare.

— Ce întrebare?

— Să zicem... cea de care te-ai temut adineauri, cînd ai așezat sfera la locul ei, întrebarea pe care ai bănuit că ți-aș putea-o pune eu...

Urmă o tăcere încordată, pe care Sav o frînse cu o voce nefiresc de răgușită, nepotrivit de puternică:

— Liona, mă...

Nu-și termină însă fraza. Luă sfera din mîna fetei, o așeză pe postament, apoi, aproape întors cu spatele spre Liona, întrebă dintr-o răsuflare:

— Liona, mă iubești?

— Da, Sav! Da!... De mult, poate încă din serile cînd nădăjduiam că o să te văd așteptîndu-mă în stația aerobuzului din fața cătunului nostru solar. Și poate că m-am îndrăgostit de tine tocmai pentru că n-ai venit... Nu știu... Ceea ce știu e că acum pot spune fără șovăială în fața tuturor detectoarelor de sinceritate din Univers: te iubesc, Sav. Înainte credeam că n-o să pot rosti niciodată acest cuvînt, pe care îl socoteam o monedă devalorizată prin prea repetata și adesea frauduloasa ei folosire. Și totuși acum îmi dau seama că pentru mine și-a păstrat valoarea integrală. De asta pot spune cu atîta ușurință: te iubesc, Sav.

— Te iubesc, Liona

Mîinile li se căutară, se uniră într-o strîngere de mult așteptată, și fețele lor, acoperite cu căști de protecție, se apropiară; buzele tînjeau după sărutul ce li se refuza...

— Sav... Poate că în încăperile acestea se logodeau sixtienii... gîndește-te; nu e posibil să pătrunzi în galerie decît dacă o dorești cu toată tăria; desenul de pe perete; sfera...

— De ce n-am admite și această ipoteză, mai ales că amîndurora ne place să presupunem că a fost așa... Să știi însă că în acest caz nu prea pot admira metoda sixtienilor de a verifica sentimentele logodnicului cu „detectorul".

— Poate că fiecare voia să-și verifice în primul rînd propriile sale sentimente. Nu e exclus ca, de bună credință fiind, să te înșeli totuși și să confunzi o pasiune trecătoare cu adevărata dragoste. Eu cred că sixtienii erau atît de cinstiți încît voiau să afle tot adevărul despre ei înșiși, chiar cînd era vorba de sentimentele lor cele mai intime.

— Încep să devin gelos, Liona, deși, după unii „puritani", acest sentiment ar înjosi dragostea. Dar prea-i admiri pe sixtieni! Sper să nu mai fie nici un bărbat de-al lor în viață, altfel te-aș pune să-mi repeți „te iubesc" de o mie de ori, cu „sfera adevărului" în mînă.

Rîsetele celor doi pămînteni, îmbrățișîndu-se, se rostogoliră de-a lungul tunelului argintiu, tulburînd liniștea statornicită de cine știe cît amar de vreme...

Trecuseră două zile de cînd pătrunseseră în tunelul argintiu. Își împărțeau timpul între studiile pe care le efectuau asupra „centurii de perturbații" și explorarea amănunțită a satelitului.

Nu mai avură însă norocul să descopere nici o urmă a civilizației sixtiene. Se întorceau adesea în galeria argintie, care le devenise atît de familială încît proiectaseră să creeze în interiorul ei aer și s-o transforme în „palatul" lor. Dar n-au mai apucat să-și ducă la îndeplinire planul...

In timp ce o sonerie își făcea auzit glasul pătrunzător, pe ecranul de alarmă al navei apărură, cu litere de lumină, cuvintele unui mesaj :

— Sînt R.1... Transmit... Spre zona în care patrulez se îndreaptă o cometă... Nu-i pot preciza orbita... Nu are o orbită stabilă... Nu sînt programat să calculez orbite variabile... Terminat...

Mesajul era transmis de una dintre cele trei rachete-cercetaș care „patrulau" în zone diferite din jurul satelitului.

Cuvintele mesajului mai persistau pe ecran, cînd fata exclamă :

— Ce înseamnă : „n-are o orbită stabilă" ?! Există doar legi peste care... și o simplă cometă...

— Poate că nu e doar „o simplă cometă".

Ochii fetei se învăpăiară brusc :

— Vrei să spui că ar putea fi o navă cosmică ?!

— O navă cu care sixtienii, evadați cine știe unde, se întorc. Te pomenești că au aflat că le-am pîngărit tunelul sacru ! Și acum vin să se răzbune. O, da ! O răzbunare groaznică, mai înspăimîntătoare decît cele din filmele de acum cîteva sute de ani !

— Lasă glumele, Sav ! Am impresia că nu e timp de ele.

— Totuși gluma e singura metodă ca să-ți mai potolesc prea înflăcărata fantezie. Adică, în cazul acesta, mai există una : ies în întîmpinarea ciudățeniei, să ghicesc cu ce gînduri se îndreaptă încoace. Tu rămîi aici. In cel mult șapte ore mă întorc și, cine știe, poate-ți aduc în dar un sixtian.

— Vai de el ! Ar fi într-un permanent pericol. Un retrograd cum ești tu, care a recunoscut că poate nutri sentimente condamnabile ca gelozia, cine știe ce i-ar putea face...

M-am îndreptat cu toată viteza navei noastre în întîmpinarea cometei, își continuă Sav povestirea. Cînd a intrat în raza de vizibilitate a aparatelor optice, mi s-a părut o cometă ca oricare alta, doar că avea o coadă a cărei lungime varia în clipele cînd astrul făcea salturile sale neașteptate, pentru că, așa cum ne prevenise racheta-cercetaș, își schimba orbita prin sărituri fantastice în dreapta sau în stînga direcției principale de zbor, de parcă ar fi primit de fiecare dată o năprasnică lovitură. Timpul dintre salturi varia, ca și mărimea devierilor laterale. Prima microrachetă-sondă pe care am lansat-o spre cometă mi-a comunicat un lucru cutremurător : „Pericol ! Antimaterie !" Am mai lansat două rachete de cercetare, în speranța că vor infirma această comunicare, dar, spre marea mea decepție, mi-au transmis același mesaj laconic : „Pericol ! Antimaterie !" Și aveam de ce să fiu îngrozit ; după cîte știam, era pentru prima oară cînd un pămîntean întîlnea un corp ceresc format din antisubstanță și puteam realiza foarte bine pericolul pe care îl reprezenta. Atunci am făcut o ipoteză, care ulterior s-a confirmat : salturile laterale ale cometei se da-

torau explozitilor din interiorul nucleului ei, care provocau șocuri fantastice. Am comunicat imediat Lionei cele aflate. Voiam să luăm împreună o hotărîre...

— Sav! Sav!

— Ascult.

— Calculatorul meu a determinat orbita principală a cometei. Se pare că cel puțin trei sau patru stații fixe de cercetare din cealaltă parte a brîului de perturbații pot intra în „coada" cometei.

Sav știa aceasta. Calculatorul său îi comunicase același lucru. Da, tovarășii săi de expediție din cîteva „stații fixe" erau în mare pericol și, datorită neprevăzutelor „salturi" ale cometei, dacă n-ar fi luat din timp măsuri, chiar și nava-bază ar fi putut să cadă în cursa „haimanalei". Da, Sav știa toate acestea, dar îl domina gîndul că primul om care se afla în primejdie era Liona.

— Vin să te iau, și pe urmă zburăm spre nava-bază, să-i prevenim.

— Nu, Sav! Calculatorul îmi spune că timpul pe care l-ai pierde venind aici, coborînd și apoi luîndu-ne iar zborul ar putea fi fatal. Nava-bază n-ar mai avea cînd să-i culeagă pe cei din „stații". Îndreaptă-ți imediat racheta spre „bază"!

— Și tu?! Doar tu ești prima în pericol!

— Cine știe... Poate că nu... Poate că printr-unul dintre salturile ei neprevăzute...

— Poate! Poate!! Poate!!! Poate o să facă asemenea salturi și în apropierea „stațiilor fixe" și cei de acolo n-or să pățească nimic! Poate... Eu vin să te iau!

— Nu, Sav! Nu! Schimbă-ți imediat direcția!

Nu i-am dat însă ascultare. Zburam cu toată viteza spre ea, încăpățînîndu-mă, silindu-mă să mă conving că pericolul în care se afla Liona era infinit mai mare decît cel ce-i pîndea pe atîția alți tovarăși de expediție. Toate argumentele ce mi se împotriveau căutam să le combat, repetîndu-mi că s-ar putea ca primejdioasa cometă să facă un salt mai mare și să „devieze" mai mult de pe orbita ei de bază. În felul acesta, cei din „stații" ar fi fost în afara oricărui pericol. La un moment dat, Liona mi-a spus cu o voce nefiresc de răgușită: „Gîndește-te la un singur lucru; dacă mă salvezi și alții or să piară, o să mai putem privi vreodată oamenii în ochi, și chiar noi doi ne vom mai putea privi?!" Cuvintele acestea, care mi s-au zbătut apoi ani de zile în creier, s-au lovit atunci de platoșa aceluiași gînd în care mă obligam să cred: „Ei sînt mult mai puțin periclitați decît tine. Mult mai puțin! Și poate că vor afla singuri, din timp, primejdia. Da, e foarte probabil... și vor lua măsuri..."

Sav, apropiindu-se mai mult cu nava de marginea „brîului" de perturbații, pierdu brusc legătura audio cu Liona. Imaginea tele continua să rămînă clară. Fata se afla în apropierea tu-

nelului argintiu, in „stația mobilă“ unde erau instalate aparatele de transmisie-recepție. Își dăduse și ea seama de întreruperea legăturii audio nu pentru că n-ar mai fi auzit vocea lui Sav — el tăcea cu încăpățînare de multă vreme —, dar pentru că unul dintre indicatoarele aparatului de transmisie încremenise la O. Nu știa dacă aparatul ei sau cel al lui Sav se defectase și nici n-o interesa. Tot n-ar fi avut timp să încerce o reparație. Înlocui o vreme vorbele prin gesturi, căutînd să-l convingă pe Sav, iarăși și iarăși, să zboare spre nava-bază. Apoi miinile ii căzură moi pe lingă trup, într-o mișcare ce exprima totala neputință.

Deodată i-am văzut însă ochii fixîndu-se pe aparatul de transmisie video. De pe ecran, ochii ei puțin stranii și neasemuit de frumoși mă priveau într-un fel care m-a cutremurat. Era în ei un amestec de hotărîre nestrămutată, sălbatică aproape, de întristare și poate — așa mi s-a părut atunci — de dispreț. Apoi totul s-a petrecut atît de repede încît scena aceea mi-a rămas în amintire ca un montaj de imagini esențiale, sintetice: miinile Lionei apucînd perforatorul atomic... Gura de șoc a perforatorului îndreptată spre cea care mă ajutase să mă regăsesc pe mine însumi... Degetul care a apăsat declanșatorul pentru lansarea unui șoc liber... apoi... nimic... Ba da, o gaură căscată în peretele stației, prin care pătrundea întunericul de afară, o spărtură pe direcția liniei de șoc, pe direcția pe care fusese, cu cîteva clipe înainte, Liona... Pe care fusese...

Spărtura aceea l-a obligat pe Sav să realizeze pe deplin adevărul: Liona dispăruse pentru totdeauna, topită în șocul atomic. Deodată i se păru însă că din întunericul ce căptușea spărtura peretelui îl privesc ochii fetei, cu acea ultimă privire, în care citi acum și un ordin căruia nu i se mai putu împotrivi.

Schimbîndu-și direcția, nava pătrunse în centura de perturbații. Zbura cu maximă viteză spre „bază“.

Oamenii din „stațiile fixe“ au fost „culeși“ la timp. Într-adevăr, așa cum susținuse Liona, întîrzierea mea ar fi provocat pieirea multor tovarăși de expediție. Trei „stații fixe“ — platforme antigravitaționale — s-au dezagregat, atinse de coada cometei. Dar marea, cutremurătoarea surpriză m-a așteptat cînd, întorcîndu-mă, am văzut că, printr-unul din capricioasele ei salturi, cometa nu atinsese cîtuși de puțin satelitul pe care poposisem. Așadar, Liona ar fi scăpat dacă eu... Atunci am avut senzația că totul se năruie în mine, că din suflet îmi rămăsese doar un morman de sfărîmături sub care se sufocau, definitiv îngropate, toate dorințele, toate aspirațiile mele. S-a ajuns la concluzia că Liona fusese victima unui accident și eu am lăsat să se creadă că acesta era adevărul. Nu, nu din teama de pedeapsă, ci tocmai pentru că socoteam că nu există nici o lege care să prevadă pedepsirea faptei mele și unii, mai sentimentali, mi-ar fi găsit chiar circum-

stanțe atenuante. Eram convins că numai propria mea conștiință putea fi judecătorul necruțător după care tînjeam și în același timp executantul nesovăitor al sentinței. La un moment dat, mi-a trecut prin gînd să dispar așa cum dispăruse Liona, dezagregat în șocul liber al unui perforator atomic. Am alungat însă această tentație, socotind că gestul meu ar fi profanat puritatea gestului Lionei. În această stare sufletească m-am înscris ca voluntar al primei cosmostații de salvare. Nu, nu m-a îndemnat nici o pornire eroică, nici dorința de a fi de folos celor în primejdie, ci lașitatea. Da, numai lașitatea mă făcea să-mi doresc moartea. Prin moarte aș fi putut scăpa de povara copleșitoare a remușcărilor. Și pentru că sinuciderea directă mi se părea un act prea ridicol — păstram încă sentimentul ridicolului — am căutat o formă mai ocolită de a-mi satisface lașitatea. Știam cît de riscantă era noua meserie de salvator-cosmic, și eu tînjeam după riscul cel mare, după jocul în care să-mi mizez viața și în care să pierd sau, mai corect spus, să cîștig pierzînd. De la prima acțiune de salvare am avut prilejul jocului cu moartea și am fost gata să trișez chiar ca să pierd, dar, împotriva dorinței mele arzătoare, a singurei dorințe care îmi mai rămăsese, am luptat împotriva morții, deoarece nu puteam suporta gîndul — ce mi se părea că m-ar fi urmărit și dincolo de moarte — că deveneam răspunzător și de pieirea celor pe care trebuia să-i salvez. Jocul acesta s-a repetat, m-am obișnuit cu el, m-am convins chiar că dacă voiam să-mi plătesc într-adevăr vina trebuia să trăiesc și să port toată viața povara remușcării. Da, am salvat oameni, dar pe omul pe care l-am iubit cel mai mult eu l-am omorît... Ce cinste merită un ucigaș ?!... Judecați voi, oameni, pentru că abia acum îmi dau seama ; și voi trebuie să fiți judecătorii mei, la fel de aspri ca propria mea conștiință...

În noaptea aceea, întins în fotoliul din camera Sanatoriului Cosmic Carpatin, Sav o visa pe Liona. De ani de zile îi vedea prin somn, aproape în fiecare noapte, numai ochii, aruncîndu-i mereu ultima lor privire cu care îl ațintiseră de pe ecranul de televiziune din navă. Privirea aceea fusese coșmarul lui în mii de nopți. Acum, pentru prima oară, visa însă că se află cu Liona în tunelul argintiu al sixtienilor și ea, ținînd sfera cenușie în palmele făcute căuș, îi șoptea : „Te iubesc, Sav..." Și sfera, căpătînd transparența pură a cristalului, strălucea... strălucea...

POŞTA CITITORILOR

CRISTEA NICULESCU, Bucureşti, str. Călimăneşti nr. 30, raionul 30 Februarie, telefon : 18 12 00 (poate da fascicule ale Colecţiei pînă la numărul 300).

GRIGORE PUPAZA, Turnu-Severin, str. Călugăreni nr. 5, reg. Oltenia (are dubluri : numerele 175—189, 290—299).

TIBERIU BURESCU, Timişoara, cartierul Plopi, str. Bistrei nr. 8·A (are în plus numerele : 189, 190, 197—199, 201—203, 205, 207, 210, 211, 219, 222, 223, 231, 237—239, 245—248, 251, 253—256, 263—272, 275—277, 279, 280, 282—284).

UMOR fără cuvinte

de PETRU GAVRILIU
Galaţi

de VASILE MÎNDRĂ CRAIŢĂ

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

2012

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala)

Pentru a vă asigura primirea în continuare a revistei, reînnoiți-vă din timp abonamentele pe trimestrul viitor. Abonamentele se primesc de către factorii poștali, oficiile poștale, difuzorii de presă din întreprinderi, școli și facultăți.

Revista se găsește de vînzare la toate chioșcurile difuzării presei și la debitele O.C.L.

• OCTOMBRIE 1967

PREȚUL 1 LEU | 41007